

C-49/23. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2023. február 1.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Satversmes tiesa (Lettország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2023. január 31.

A Satversmes tiesa előtti eljárás felperesei:

AZ

IDream OÜ,

Produktch Engineering AG

BBP

Polaris Consulting Ltd.

Alperes:

Latvijas Republikas Saeima (a Lett Köztársaság parlamentje)

Az alapeljárás tárgya

A Kriminālprocesa likums (büntetőeljárás törvénykönyv) 631. cikke (3) bekezdésének a Latvijas Republikas Satversme (a Lett Köztársaság alkotmánya) 92. cikkének első mondatával való összeegyeztethetőségének értékelése.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Az EUMSZ 267. cikk alapján a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy: i. az alapeljárás tárgyát képező, a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal

kapcsolatos ügyekben hozott bírósági határozatokkal szembeni jogorvoslat lehetőségére vonatkozó rendelkezés a 2014/42/EU irányelv és a 2005/212/IB kerethatározat hatálya alá tartozik-e; ii. az „elkobzást elrendelő határozat” fogalma magában foglalja-e mind a vagyontárgyak jogellenes szerzését megállapító, valamint az e vagyontárgyak elkobzását elrendelő bírósági határozatokat, mind pedig a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárást megszüntető bírósági határozatokat; iii. összeegyeztethető-e az Európai Unió Alapjogi Chartájával, valamint a 2014/42 irányelvvel az olyan szabályozás, amely nem ismeri el a vagyontárgyak által érintett személyeknek az elkobzást elrendelő határozatokkal szembeni jogorvoslati jogát; iv. abban az esetben, ha az ilyen rendelkezést az uniós joggal összeegyeztethetetlennek kell tekinteni, akkor annak joghatásai fenntarthatók-e a kérdést előterjesztő bíróság által meghatározott időpontig.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

1.1) A 2014/42 irányelv és különösen annak 4. cikke, valamint a 2005/212 kerethatározat és különösen annak 2. cikke hatálya alá tartozik-e az a nemzeti szabályozás, amelynek értelmében a nemzeti bíróság a bűncselekményből származó jövedelem elkobzásáról a jogellenesen szerzett vagyontárgyakat érintő, az alap-büntetőeljárástól elkülönített külön eljárásban határoz, még mielőtt a bűncselekmény elkövetését megállapítanak és valamely személyt e bűncselekmény elkövetésében elmarasztalnak, és amely előírja a büntetőügy iratai alapján történő elkobzást?

1.2) Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén: úgy kell-e tekinteni, hogy a 2014/42 irányelv, különösen annak 8. cikke (6) bekezdésének második mondata értelmében vett „elkobzást elrendelő határozat” fogalma nemcsak a vagyontárgyak jogellenes szerzését megállapító, valamint az e vagyontárgyak elkobzását elrendelő bírósági határozatokat foglalja magában, hanem a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárást megszüntető bírósági határozatokat is?

1.3) A második kérdésre adandó nemleges válasz esetén: összeegyeztethető-e a Charta 47. cikkével, valamint a 2014/42 irányelv 8. cikke (6) bekezdésének második mondatával az a szabályozás, amely nem írja elő a vagyontárgyak által érintett személyeknek az elkobzást elrendelő határozatokkal szembeni jogorvoslatihoz való jogát?

1.4) Úgy kell-e értelmezni az uniós jog elsőbbségének elvét, hogy azzal ellentétes, ha valamely tagállam alkotmánybírósága – az uniós joggal összeegyeztethetetlennek nyilvánított nemzeti szabályozással szemben benyújtott alkotmányjogi panasz esetén – megállapítja, hogy alkalmazandó a jogbiztonság elve, és hogy az említett szabályozás joghatásai ideiglenesen fennmaradnak az e bíróság határozatában a vitatott rendelkezés hatályvesztésének időpontjaként meghatározott időpontig?

Az uniós jog hivatkozott rendelkezései

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta): a 47. cikk első bekezdése és második bekezdésének első mondata.

A bűncselekményből származó jövedelmek, vagyon és az elkövetéshez használt eszközök elkobzásáról szóló, 2005. február 24-i 2005/212/IB tanácsi kerethatározat (a továbbiakban: 2005/212 kerethatározat) (HL 2005. L 68., 49. o.): (10) preambulumbekkezdés, valamint 1., 2. és 4. cikk.

A bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról szóló, 2014. április 3-i 2014/42/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: 2014/42 irányelv) (HL 2014. L 127., 39. o.; helyesbítés: HL 2014. L 138., 114. o.): (9), (15), (22) és (38) preambulumbekkezdés, valamint az 1. cikk (1) bekezdése, a 2. cikk 4. pontja, 3. cikk, 4. cikk, valamint a 8. cikk (1) és (6) bekezdése.

Ítélezési gyakorlat

A Bíróság 2011. március 8-i 1/09. sz. (Az európai és közösségi szabadalmi bíróságról szóló megállapodás tervezete) véleménye (EU:C:2011:123, 84. pont).

A Bíróság 2020. március 19-i „Agro In 2001” ítélete (C-234/18, EU:C:2020:221, 56. és 57. pont).

A Bíróság 2021. október 28-i Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnamianto na nezakonno pridobitoto imushtestvo ítélete (C-319/19, EU:C:2021:883, 36., 37. és 41. pont).

A Bíróság 1976. december 16-i Rewe-Zentralfinanz és Rewe-Zentral ítélete (33/76, EU:C:1976:188, 5. pont).

A Bíróság 2010. szeptember 14-i Akzo Nobel Chemicals és Akros Chemicals kontra Bizottság ítélete (C-550/07 P, EU:C:2010:512, 113. pont).

A Bíróság 2015. február 12-i Baczó és Vizsnyiczai ítélete (C-567/13, EU:C:2015:88, 42. pont).

A Bíróság 2014. február 27-i Pohotovost' ítélete (C-470/12, EU:C:2014:101, 51. pont).

A Bíróság 2013. december 5-i Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León ítélete (C-413/12, EU:C:2013:800, 39. pont).

A Bíróság 2021. január 14-i Okrazhna prokuratura – Haskovo és Apelativna prokuratura – Plovdiv ítélete (C-393/19, EU:C:2019:8, 47. és 48. pont).

A Bíróság 2021. június 22-i Latviyas Republikas Saeima (Büntetőpontok) ítélete (C-439/19, EU:C:2021:504, 132. és 133. pont).

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata

Nagytanács, 2018. június 28., G.I.E.M. S.r.l. és társai kontra Olaszország, 1828/06. sz. kereset, 211., 223–225. és 233. pont.

2015. május 12., Gogitidze és társai kontra Grúzia ítélet, 36862/05. sz. kereset, 102. és 103. pont.

A hivatkozott nemzetközi jogi rendelkezések

Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény (kihirdette: az 1993. évi XXXI. tv.): 6. és 7. cikk.

A hivatkozott nemzeti jogi rendelkezések

Latviyas Republikas Satversme (a Lett Köztársaság alkotmánya, a továbbiakban: alkotmány): a 92. cikk első mondata, amely kimondja, hogy mindenkinek biztosítani kell a lehetőséget, hogy pártatlan bíróság előtt érvényesíthesse jogait és jogos érdekeit.

Krimināllikums (büntető törvénykönyv, Lettország): a 70.¹⁰. cikk, a 70.¹¹. cikk (1) bekezdése, a 70.¹³. cikk (1) bekezdése.

Kriminālprocesa likums (büntetőeljárás törvénykönyv, Lettország): 380. cikk, 626. cikk, a 627. cikk (1), (2), (3) és (4) bekezdése, 628. cikk, a 629. cikk (2) és (6) bekezdése, a 630. cikk (1), (2) és (4) bekezdése (e rendelkezés (4) bekezdése 2022. november 3-tól hatályos), a 631. cikk (1), (3) és (4) bekezdése (a rendelkezés (4) bekezdése 2022. november 3-tól hatályos).

A büntetőeljárás törvénykönyv 631. cikkének (3) bekezdése (a továbbiakban: vitatott rendelkezés) a következőképpen rendelkezik: „A kereset vagy panasz megvizsgálását követően a bíróság hatályon kívül helyezheti a rajona (pilsētas) tiesa [(megyei {vagy városi})] elsőfokú bíróság, Lettország)] határozatát, és a jelen törvény 630. cikke szerinti határozatot hozhat. E határozattal szemben jogorvoslatnak helye nincs.”

A tényállás és az alapeljárás rövid ismertetése

- 1 A vitatott rendelkezés a büntetőeljárás törvénykönyv tizenegyedik címének, a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárásokat szabályozó 59. fejezete alá tartozik. E szabályozás alapján az eljárásért felelős hatóság – a büntetőeljárás nyomozati szakaszában felmerülő vagyoni kérdések időben történő

rendezése, valamint az eljárás gazdaságossága érdekében – elkülönítheti a jogellenesen szerzett vagyontárgyakra vonatkozó anyagokat a büntetőeljárás ügyiratától, és eljárást indíthat annak megállapítására, hogy e vagyontárgyak jogellenes tevékenységekből származnak-e. Ilyen esetben az eljárásért felelős hatóság ezen anyagokat az elsőfokú bíróság elé utalja, amely dönt arról, hogy a vagyontárgyakat jogellenesen szerezték-e. Ha az elsőfokú bíróság úgy ítéli meg, hogy a vagyontárgyakat jogellenesen szerezték, dönt azok sorsáról, ideértve azok elkobzását is. Az elsőfokú bíróság határozata a regionális bíróság (apgabaltiesa) előtt megtámadható. A vitatott rendelkezés előírja, hogy a regionális bíróság hatályon kívül helyezheti az elsőfokú bíróság határozatát, és a jogellenesen szerzett vagyontárgyakra vonatkozóan olyan határozatot hozhat, amely ellen jogorvoslatnak nincs helye.

- 2 A felperesek által a Satversmes tiesához (alkotmánybíróság, Lettország; a továbbiakban: a kérdést előterjesztő bíróság) benyújtott öt alkotmányjogi panaszt követően a fent említett bíróság elé terjesztették a vitatott rendelkezésnek az alkotmány 92. cikkének első mondatával való összeegyeztethetőségének kérdését. A Satversmes tiesa (alkotmánybíróság) előtti eljárás felperesei úgy vélik, hogy a vitatott rendelkezés nem felel meg az alkotmánynak a Charta 47. cikkével, a 2014/42 irányelv 8. cikkének (1) és (6) bekezdésével, valamint a 2005/212 kerethatározat 4. cikkével együttesen értelmezett 92. cikke első mondatának.
- 3 A Satversmes tiesa (alkotmánybíróság) előtti eljárás felpereseinek mindegyikével szemben – nagy értékre elkövetett pénzmosás gyanúja miatt – büntetőeljárásokat kezdeményeztek, amelyek még nyomozati szakaszban vannak. E büntetőeljárások keretében lefoglalták az említett felperesek egyes ingatlan vagyont, pénzeszközöket, illetve pénzügyi forrásait. Valamennyi eljárásban az eljárásért felelős hatóság úgy határozott, hogy a lefoglalt vagyontárgyak tekintetében jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárást indít, és hogy a jogellenesen szerzett vagyontárgyakra vonatkozó anyagokat átadja az eljáró bíróságnak.
- 4 Az Ekonomisko lietu tiesa (gazdasági ügyekben eljáró bíróság, Lettország) ítéletei – négy ilyen eljárásban – megállapították, hogy a vagyontárgyakat nem jogellenesen szerezték, és az e vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárásokat megszüntették. Az ügyész által e határozatokkal szemben benyújtott panaszok következtében a Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija (a rigai regionális bíróság büntető kollégiuma, Lettország) valamennyi ügyben megállapította, hogy az ingatlan vagyont, a pénzeszközöket, valamint a pénzügyi forrásokat jogellenesen szerezték, és elrendelte azok elkobzását.
- 5 A fent említett eljárások egyikében az Ekonomisko lietu tiesa (gazdasági ügyekben eljáró bíróság) megállapította, hogy a pénzeszközök egy részét jogellenesen szerezték, és elrendelte azok elkobzását, a másik rész tekintetében pedig megszüntette az eljárást. A Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija (a rigai regionális bíróság büntető kollégiuma) – miután megvizsgálta az eljárásért felelős hatóság által az említett bíróság határozatának az eljárást megszüntető

részével szemben benyújtott keresetet – megállapította, hogy a pénzeszközöket jogellenesen szerezték, és elrendelte azok elkobzását.

- 6 Így a fent említett, jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárások egyikében a vagyontárgyak egy részét már az elsőfokú bíróság határozatával bűncselekményből származó és elkobozható jövedelemnek nyilvánították, míg a fennmaradó részt a regionális bíróság határozata nyilvánította bűncselekményből származó és elkobozható jövedelemnek. A többi eljárásban a vagyontárgyakat azonban kizárólag a regionális bíróság határozata alapján nyilvánították bűncselekményből származó jövedelemnek és kobozták el azokat. A vitatott rendelkezés értelmében a regionális bíróság említett határozataival szemben jogorvoslatnak nincs helye.

Az alapeljárásban részt vevő felek főbb érvei

- 7 A Satversmes tiesa (alkotmánybíróság) előtti eljárás felperesei azt állítják, hogy a vitatott rendelkezés megakadályozza őket abban, hogy a regionális bíróság határozataival szemben jogorvoslati kérelmet nyújtsanak be. Arra hivatkoznak, hogy ennek következtében nem tudják megvizsgálni, hogy az említett bíróság tiszteletben tartotta-e az eljárási szabályokat, és helyesen alkalmazta-e az anyagi jogi szabályokat a vagyontárgyak elkobzását elrendelő határozatok meghozatalakor. Ennek különösen azokban az ügyekben van jelentősége, amikor az elsőfokú bíróság megszüntette a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárást, és kizárólag a regionális bíróság hozta meg a vagyontárgyak jogellenes szerzését megállapító és e vagyontárgyak elkobzását elrendelő határozatot.
- 8 A Satversmes tiesa (alkotmánybíróság) előtti eljárás felperesei úgy vélik, hogy a büntetőeljárásokban felmerülő vagyoni kérdések időben történő és a pergazdaságosság biztosítása melletti megoldása más módon is biztosítható, így például a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárásokban történő jogorvoslati lehetőség előírásával és a jogorvoslati kérelmek vizsgálatára vonatkozó határidők megállapításával, vagy a regionális bíróság hatáskörének korlátozásával és annak előírásával, hogy a regionális bíróság az elsőfokú határozatot helyben hagyhatja, vagy megsemmisítheti azt, és a vagyontárgyak eredete jogellenességének kérdését újbóli vizsgálat céljából visszautalhatja az elsőfokú bírósághoz. Véleményük szerint a pergazdaságosság elve nem élvezhet elsőbbséget más elvekkel szemben. Ezenfelül ezen elv nem korlátozhatja aránytalanul a tisztességes eljáráshoz való jogot.
- 9 Az említett felperesek úgy vélik, hogy a 2014/42 irányelv annak 4. cikkének (2) bekezdése értelmében alkalmazandó a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos valamennyi eljárásra, és hogy az említett vagyontárgyak tulajdonosai jogosultak az említett irányelv 8. cikkében előírt biztosítékokra. A 2014/42 irányelv 8. cikke (6) bekezdésének – a vagyoneklobzást elrendelő határozat bíróság előtti megtámadásának tényleges lehetőségét előíró – második

mondatában rögzített biztosítékot elengedhetetlen feltételnek kell tekinteni, és azt biztosítani kell azon ügyben, amelyekben vagyontárgyak elkobzására kerül sor. Mivel a Satversmes tiesa (alkotmánybíróság) előtti eljárás felpereseinek vagyontárgyait a regionális bíróság határozata alapján lényegében bűncselekményből származó jövedelemnek nyilvánították és azokat elkobozták, e felperesek úgy vélik, hogy a szóban forgó határozatokat a 2014/42 irányelv értelmében vett „elkobzást elrendelő határozatnak” kell tekinteni.

- 10 A Satversmes tiesa (alkotmánybíróság) előtti felperesek felhívják a figyelmet arra, hogy Lettországbán a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárások nem polgári jellegűek, hanem – a büntetőeljárásban rendelkezésre álló bizonyítékok összessége alapján – a bűncselekmény megállapítását, valamint valamely személy bűnösségének megállapítását megelőzően megkezdődnek. Így Lettországbán az elkobzás alkalmazása a bűncselekmény elkövetéséhez kapcsolódik, mivel a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárás az alap-büntetőeljárásból származó bizonyítékokon alapul.
- 11 A vitatott rendelkezéseket elfogadó intézmény, a Saeima (parlament) úgy véli, hogy azok megfelelnek az alkotmány 92. cikke első mondatának.
- 12 Ezen intézmény véleménye szerint, mivel a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárás kivételt képez a vagyoni kérdések alap-büntetőeljárásban való elbírálásának módja alól, az ilyen eljárásra – az eljárás céljának gyors és hatékony elérését biztosítani hivatott – eltérő szabályok vonatkozhatnak. A vitatott rendelkezésben előírt rendszer a vagyoni kérdések gyors és hatékony rendezésének egyik eszköze. Az a kérdés ugyanis, hogy valamely vagyontárgyat jogellenesen szereztek-e, és hogy az elkobozható-e, két bíróság előtt vizsgálható, amelyek közül mindegyiknek függetlenül kell vizsgálnia a vagyontárgy eredetét, értékelve az ügy alapjául szolgáló tényállást és jogi kérdéseket.
- 13 A Saeima (parlament) továbbá azt állítja, hogy sem az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény 6. cikkéből, sem az alkotmány 92. cikkének első mondatából nem következik az a kötelezettség, hogy a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárások tekintetében jogorvoslati mechanizmust kell bevezetni, sem pedig az, hogy biztosítani kell a regionális bíróságok azon határozatai megtámadásnak lehetőségét, amelyek megállapítják, hogy a vagyontárgyat jogellenesen szereztek, és hogy e vagyontárgyak elkobozhatók. Véleménye szerint az állam mérlegelési mozgástérrel rendelkezik a jogorvoslati mechanizmusok és eljárások – ügy típusától függően történő – meghatározására. Így az a kérdés, hogy a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárásokban rendelkezni kell-e olyan fellebbviteli fórumról, amely csupán az anyagi és eljárási szabályok helyes alkalmazásával kapcsolatos kérdéseket vizsgálja, nem annyira jogi, mint inkább a jogalkotó által eldöntendő célszerűségi kérdés.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid ismertetése

- 14 A kérdést előterjesztő bíróság ítélkezési gyakorlata elismeri, hogy a nemzeti jogszabályi rendelkezések tartalmának meghatározása és azok alkalmazása során figyelembe kell venni a demokráciát erősítő uniós jogot és annak a Bíróság ítélkezési gyakorlata általi értelmezését.
- 15 A vitatott rendelkezés a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárásokra irányadó szabályok részét képezi. A kérdést előterjesztő bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárásokban az e vagyontárgyak által érintett személyek számára biztosított az alkotmány 92. cikkének első mondatában foglalt tisztességes eljáráshoz való jog. A méltányos eljárás többek között két szempontot foglal magában, nevezetesen a „pártatlan eljárást”, abban az értelemben, hogy az ügyet független bíróság vizsgálja, valamint a „tisztességes eljárást” abban az értelemben, hogy az ügy vizsgálata során a megfelelő, jogállamisággal összhangban lévő eljárást követik. A megfelelő és a jogállamisággal összhangban lévő bírósági eljárás értelmében vett méltányos eljárás magában foglalja a jogorvoslat lehetőségét.
- 16 A kérdést előterjesztő bíróság megállapította, hogy az alkotmány 92. cikkének első mondata nem kötelezi az államot arra, hogy a bírósági határozatokkal szembeni fellebbezés benyújtásához való jogot minden ügytípusban biztosítsa. Ugyanakkor az államnak olyan jogi keretet és a bírósági határozatokkal szembeni jogorvoslati eljárást kell létrehoznia, amely lehetővé teszi az érintett személyek számára jogaik és jogos érdekeik hatékony védelmét. Az államnak pozitív kötelezettsége továbbá, hogy hatékony jogvédelmet biztosítson a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárásokban, ami magában foglalja azt is, hogy az érintett személyek eljárási biztosítékkal rendelkezzenek a tulajdonjog védelme érdekében.
- 17 Annak a jelen ügyben való megállapításához, hogy a vitatott rendelkezés összeegyeztethető-e az alkotmány 92. cikke első mondatával, a kérdést előterjesztő bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy e rendelkezés biztosítja-e a vagyontárgyak által érintett személy számára a tulajdonjog védelmének tényleges lehetőségét. Különösen azt kell értékelni, hogy a jogalkotó jogosult volt-e olyan szabályozás elfogadására, amely nem írja elő a regionális bíróság határozatai megtámadásának lehetőségét, még akkor sem, ha az adott ügyben e határozatok az első olyan határozatok, amelyek megállapítják, hogy a vagyontárgyakat jogellenesen szerezték, és hogy azok elkobozhatók. Mivel a vitatott rendelkezések a bűncselekményből származó jövedelem elkobzását érintő eljárásokra irányadó szabályozás részét képezik, a Charta 47. cikke, a 2014/42 irányelv és a 2005/212 kerethatározat relevánsnak tűnnek ezen értékelés szempontjából.
- 18 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a büntetőeljárás tárgyát képező bűncselekmények – amelyektől elkülönítik a jogellenesen szerzett vagyontárgyakat érintő eljárásokat – a 2014/42 irányelv 3. cikkében említett

jogszabályok hatálya alá tartozó bűncselekmények közé, következésképpen pedig az említett irányelv tárgyi hatálya alá tartoznak. Ezenfelül az e bűncselekményekre előírt büntetés három évtől tizenkét évig terjedő szabadságvesztés-büntetés.

- 19 A Bíróság kimondta, hogy a 2014/42 irányelv – az általa hivatkozott 2005/212 kerethatározathoz hasonlóan – arra kötelezi a tagállamokat, hogy a bíróság által büntetőeljárás keretében hozott elkobzást elrendelő határozatok kölcsönös elismerésének megkönnyítése érdekében közös minimumszabályokat vezessenek be a bűncselekményhez felhasznált eszközök és az abból származó jövedelmek elkobzására vonatkozóan. A 2014/42 irányelv nem szabályozza a jogellenes tevékenységekből származó eszközök és jövedelmek olyan elkobzását, amelyet valamely tagállam bírósága nem a bűncselekmény vagy bűncselekmények megállapítására irányuló eljárás keretében rendel el, vagy amely nem követ közvetlenül ilyen megállapítást. Az ilyen elkobzás ugyanis nem tartozik azon minimumszabályok hatálya alá, amelyeket ezen irányelv 1. cikke (1) bekezdésének megfelelően megállapít, és így az ilyen elkobzás szabályozása az ezen irányelv (22) preambulumbekkezdésében hivatkozott azon tagállami hatáskörbe tartozik, hogy a tagállam kiterjedtebb jogkört írhat elő a nemzeti jogában. A kérdést előterjesztő bíróságnak tehát azt kell vizsgálnia, hogy a 2014/42 irányelv – az általa hivatkozott 2005/212 kerethatározathoz hasonlóan – alkalmazható-e az olyan jogi keretre, mint amely a büntetőeljárás törvénykönyv 59. fejezetében szerepel.
- 20 A jelen ügyben a vitatott rendelkezés a büntetőeljárás törvénykönyv 59. fejezetében meghatározott eljáráshoz kapcsolódik, amely szerint bírósági határozattal állapítják meg, hogy a vagyontárgyakat jogellenesen szerezték-e. Vagyis a bíróság a határozatát a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos külön eljárásban – a büntetőügyben eljáró bíróság jogerős ítéletét megelőzően – hozza meg. Ez egy különböző és elkülönülő eljárás, amelyben a bíróság az adott ügyben szóban forgó egyetlen kérdés, a vagyoni kérdés értékelésére szorítkozik. Ezekben az eljárásokban nem az érintett személy bűnösségét állapítják meg, hanem a vagyontárgyak jogellenes eredetéről vagy annak bűncselekményhez való kapcsolatáról határoznak (*in rem* eljárás), és véglegesen rendezik a vagyoni kérdéseket. Ha a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárás a büntetőeljárás nyomozati szakaszába tartozik, és ezen eljárás keretében a bíróság megállapítja, hogy a vagyontárgyakat jogellenesen szerezték, az alap-büntetőeljárás során a bíróság már nem határoz az említett vagyontárgyak sorsáról. A jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárásokban az érintett személy bűnösségét nem vizsgálják, és az ilyen eljárások nem büntetőítéleten alapulnak.
- 21 Ennélfogva a 2014/42 irányelvet – az általa hivatkozott 2005/212 kerethatározathoz hasonlóan – akként lehetne értelmezni, hogy az nem alkalmazható a büntetőeljárás törvénykönyv 59. fejezetében foglalt jogi keretre, mivel a bírósági határozat még azelőtt megállapítja, hogy a vagyontárgyakat

- jogellenesen szerezték, hogy a bűncselekmény elkövetését és valamely személy e bűncselekmény elkövetésében való büntetőjogi felelősségét megállapították volna.
- 22 Az Emberi Jogok Európai Bírósága – annak értékelése során, hogy a büntetőítélet meghozatala nélkül történő elkobzás az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény 7. cikke értelmében vett szankciónak minősül-e – úgy véli, hogy az ilyen értékelés kiindulópontja az, hogy az elkobzásra a bűncselekmény tekintetében bűnösséget megállapító határozatot követően kerül e sor. Mindazonáltal ezen értékelés során más tényezők is szerepet játszanak, így például az eljárás jellege és célja, az elkobzás mértéke, valamint ezen eljárásnak a nemzeti jogszabályokban meghatározott jellege és alkalmazási módjai.
- 23 A lett jog értelmében a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárásokban a vagyontárgyak bűncselekményhez való kapcsolatát vagy a vagyontárgyak bűncselekményből való származását alátámasztó iratanyagokat el kell különíteni a bűncselekménnyel kapcsolatos nyomozás tárgyát képező büntetőügytől. Ugyanakkor e külön eljárásban a vagyontárgyak bűncselekményhez való kapcsolatára, illetve a vagyontárgyak bűncselekményből való származására vonatkozó megállapítások többek között a bűncselekmény megállapításával kapcsolatos és az érintett személyt ilyen bűncselekmény elkövetésében elmarasztaló alap-büntetőeljárás során gyűjtött büntetőügyi iratokon alapulnak.
- 24 A 2014/42 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése kimondja, hogy bizonyos körülmények között az említett irányelv azon ügyekben is alkalmazandó, amelyekben a büntetőeljárást bűncselekmény miatt indították meg, de a büntetőeljárás során nem született büntetőítélet. Az Európai Unió Bíróságának e rendelkezésre vonatkozóan nem létezik ítélezési gyakorlata.
- 25 Ezen – a 2014/42 irányelv 2. cikkének 4. pontjával összefüggésben értelmezett – rendelkezésből arra lehet következtetni, hogy a 2014/42 irányelv bizonyos körülmények között a bűncselekményből származó jövedelmek büntetőjogi felelősség megállapítása nélküli elkobzására is alkalmazandó. Ezenfelül a 2014/42 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének szövege arra is utalhat, hogy az ott említett, az elkobzást kizáró okok nem kimerítő jellegűek.
- 26 Következésképpen a jelen ügyben a 2014/42 irányelv és a 2005/212 kerethatározat értelmezése eltérő következtetésekre vezethet azon kérdést illetően, hogy a vizsgált különleges elkobzási eljárás a 2014/42 irányelv (22) preambulumbekzdésében hivatkozott tagállami hatáskörbe tartozik-e, és hogy következképpen az említett jogi aktusok nem alkalmazhatók az ilyen eljárásra.
- 27 Jóllehet a Bíróság több alkalommal értelmezte a 2014/42 irányelv 4. cikkének (1) bekezdését és a 2005/212 kerethatározat 2. cikkének (1) bekezdését – többek között a bűncselekményből származó jövedelem büntetőjogi felelősség

megállapítása nélküli elkobzását előíró nemzeti jogszabályokkal kapcsolatban –, mindaddig ezen jogszabályok egyikét sem értelmezte a nemzeti jogban előírt, a jogellenesen szerzett vagyontárgyak elkobzására irányuló olyan eljárás vonatkozásában, amelyet nem polgári eljárás keretében folytatnak le, és amelyet a büntetőeljárásban meglévő bizonyítékok összessége alapján indítanak a bűncselekmény elkövetésének, valamint valamely személy bűncselekmény elkövetésében való bűnösségének megállapítását megelőzően. Amint az a Bíróság ítélezési gyakorlatából kitűnik, a 2014/42 irányelv és a 2005/212 kerethatározat helyes értelmezése és alkalmazása – a büntetőügyekben a vagyontárgyak elkobzásának uniós szintű javítására irányuló céljára tekintettel – a jelen ténybeli és jogi körülmények között nem annyira nyilvánvaló, hogy az az említett normatív aktusok tekintetében semmilyen észszerű kétségnek ne engedne teret.

- 28 Amennyiben a büntetőeljárás törvénykönyv 59. fejezetében foglalt, a jogellenesen szerzett vagyontárgyak elkobzására vonatkozó szabályozás a 2014/42 irányelv és az abban hivatkozott 2005/212 kerethatározat hatálya alá tartozik, a tagállamoknak meg kell hozniuk az ahhoz szükséges intézkedéseket, hogy az említett irányelv alapján előírt intézkedések által érintett személyek – jogaik védelme érdekében – rendelkezzenek a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való joggal.
- 29 A 2014/42 irányelv (38) preambulumbekzdése kimondja, hogy ez az irányelv tiszteletben tartja az alapvető jogokat, és figyelembe veszi a Chartában elismert elveket, és hogy ezen irányelvet az említett jogokkal és alapelvekkel összhangban kell végrehajtani. A Charta 47. cikkének (1) bekezdése a maga részéről úgy rendelkezik, hogy mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a hatékony jogorvoslathoz. A Charta 47. cikkében biztosított alapvető jogokat maga a 2014/42 irányelv is megerősíti, különösen annak 8. cikke (6) bekezdésének második mondata, amely előírja, hogy a tagállamok rendelkeznek arról, hogy annak a személynek, akivel szemben elkobzást rendeltek el, tényleges lehetősége legyen a határozat bíróság előtti megtámadására.
- 30 A lett jog értelmében a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárásokban az elsőfokú bíróság dönthet úgy, hogy az eljárást megszünteti, ha arra a következtetésre jut, hogy a szolgáltatott bizonyítékok összessége nem elegendő annak bizonyításához, hogy a vagyontárgyak bűncselekményhez kapcsolódnak, vagy ahhoz, hogy megalapozottan megállapítható legyen, hogy a vagyontárgyak valószínűsíthetően bűncselekményből származnak.
- 31 Az elsőfokú bíróság által hozott határozattal szemben a regionális bíróság előtt lehet jogorvoslattal élni, amely: 1) helybenhagyhatja az elsőfokú bíróság határozatát; 2) hatályon kívül helyezheti az elsőfokú bíróság azon határozatát, amely megállapítja, hogy a vagyontárgyat jogellenesen szerezték, és hogy az elkobozható, valamint megszüntetheti a jogellenesen szerzett vagyontárggyal kapcsolatos eljárást; vagy 3) hatályon kívül helyezheti az elsőfokú bíróság azon határozatát, amely megszüntette a jogellenesen szerzett vagyontárggyal

kapcsolatos eljárást, valamint megállapíthatja, hogy a vagyontárgyat jogellenesen szerezték, és hogy az elkobozható. A regionális bíróság határozatával szemben jogorvoslatnak nincs helye.

- 32 Lettországbán tehát a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárást két bírósági fórumon lehet vizsgálni, és a regionális bíróság által a fellebbezési eljárás alapján hozott határozatokkal szemben jogorvoslatnak nincs helye. Noha az elsőfokú bíróság a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárást azzal az indokkal szüntette meg, hogy a vagyontárgyak bűncselekményből való származása nem nyert bizonyítást, a regionális bíróság megállapíthatja, hogy a vagyontárgyakat jogellenesen szerezték, és elrendelheti azok elkobzását.
- 33 A 2014/42 irányelv rendelkezései nem írnak elő különös szabályozást a jelen ügy alapjául szolgáló tényállásra, azaz azon esetekre vonatkozóan, amelyekben az elsőfokú bíróság a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárást megszüntető határozatot hozott, e határozatot azonban a regionális bíróság hatályon kívül helyezi, és olyan határozatot hoz, amely megállapítja, hogy a vagyontárgyakat jogellenesen szerezték, és elrendeli azok elkobzását. A jelen ügyben tehát azt kell meghatározni, hogy miként kell értelmezni a 2014/42 irányelv 8. cikke (6) bekezdésének második mondatában szereplő „elkobzást elrendelő határozat” kifejezést.
- 34 Egyrészt lehet úgy érvelni, hogy a 2014/42 irányelv 8. cikke (6) bekezdésének második mondata előírja, hogy annak a személynek, akivel szemben elkobzást rendeltek el, joga legyen a határozat legalább egy bíróság előtti megtámadására, függetlenül attól, hogy hoztak-e a jogellenesen szerzett vagyontárggyal kapcsolatos eljárást megszüntető határozatot, vagy a vagyontárgy jogellenes szerzését megállapító és annak elkobzását elrendelő határozatot. Ez az értelmezés arra enged következtetni, hogy a vitatott rendelkezés már biztosítja a Satversmes tiesa (alkotmánybíróság) előtti eljárás felpereseinek az elkobzást elrendelő határozat bíróság előtti megtámadásának és következésképpen a hatékony jogorvoslatához való jogát.
- 35 Másrészt a 2014/42 irányelv 8. cikke (6) bekezdésének második mondata úgy értelmezhető, hogy az érintett személy számára biztosítani kell a végleges tulajdonvesztést eredményező elkobzást elrendelő határozat megtámadásának lehetőségét. Közelebbről, a 2014/42 irányelv 2. cikkének 4. pontja végleges tulajdonvesztésként határozza meg az „elkobzás” fogalmát. Az „elkobzás” fogalmának a vagyontárgyak elkobzása tárgyában hozott más uniós jogi aktusokban szereplő meghatározása szintén hasonló a 2014/42 irányelv 2. cikkének 4. pontjában szereplő meghatározáshoz. Például a befagyasztást és az elkobzást elrendelő határozatok kölcsönös elismeréséről szóló, 2018. november 14-i (EU) 2018/1805 európai parlamenti és tanácsi rendelet 2. cikkének (2) bekezdése kimondja, hogy az „elkobzást elrendelő határozat” bűncselekménnyel kapcsolatos eljárás eredményeképpen bíróság által hozott jogerős szankció vagy intézkedés, amelynek eredményeképpen egy természetes vagy jogi személyt végleg megfosztanak vagyonától. Hasonlóképpen, a 2005/212

kerethatározat 1. cikkének negyedik franciabekezdése úgy rendelkezik, hogy „elkobzás”: a bűncselekménnyel vagy bűncselekményekkel kapcsolatos eljárás eredményeképpen bíróság által hozott szankció vagy intézkedés, amely végleges tulajdonvesztést eredményez.

- 36 A 2014/42 irányelv 8. cikke (6) bekezdése második mondatának ilyen értelmezése alapján megállapítható, hogy az „elkobzást elrendelő határozat” fogalma a bíróság végleges tulajdonvesztést eredményező határozatára korlátozódik. Ugyanakkor a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárást megszüntető bírósági határozat – noha fennáll a vagyontárgyak elkobzásának lehetősége – nem tekinthető a 2014/42 irányelv 8. cikke (6) bekezdésének második mondata értelmében vett „elkobzást elrendelő határozatnak”. Ennek következtében a jelen ügyben kizárólag a regionális bíróság – a Satvermes tiesa (alkotmánybíróság) előtti eljárás felperesei vagyontárgyainak jogellenes szerzését megállapító, valamint azok elkobzását elrendelő, és a vitatott rendelkezés szerint nem megtámadható – határozata az, amelyet az uniós jog említett rendelkezése értelmében vett „elkobzást elrendelő határozatnak” kellene tekinteni.
- 37 Következésképpen, tekintettel a jelen ügyben értékelendő helyzetre, a 2014/42 irányelv 8. cikke (6) bekezdése második mondatának értelmezése tekintetében eltérő következtetésekre lehet jutni. A Bíróság már korábban megállapította, hogy miként kell értelmezni az „elkobzás” fogalmát a 2014/42 irányelv 2. cikkének 4. pontja értelmében, arról azonban nem határozott, hogy miként kell értelmezni a 2014/42 irányelv 8. cikke (6) bekezdésének második mondatában szereplő „elkobzást elrendelő határozat” fogalmát. Ezért a jelen ügy megoldása érdekében tisztázni kell a 2014/42 irányelv 8. cikke (6) bekezdésének második mondatában szereplő „elkobzást elrendelő határozat” fogalmának tartalmát, vagyis azt, hogy az elkobzást elrendelő határozat kizárólag az a határozat, amely megállapítja, hogy a vagyontárgyat jogellenesen szerezték, és az elkobozható, vagy az a határozat is, amellyel a bíróság a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárást megszünteti.
- 38 Következésképp kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy amennyiben a jelen ügyben vitatott rendelkezés az említett uniós szabályozás hatálya alá tartozik, összeegyeztethető-e a Charta 47. cikkében biztosított hatékony jogorvoslathoz való joggal, valamint a 2014/42 irányelv 8. cikkének (6) bekezdésében foglalt biztosítékkal – amely előírja [hogy rendelkezni kell arról], hogy akivel szemben elkobzást rendeltek el, tényleges lehetősége legyen a határozat bíróság előtti megtámadására – az olyan nemzeti szabályozás, amely a vagyoni kérdések gyors és hatékony rendezése érdekében nem rendelkezik a vagyontárgyak által érintett személy azon jogáról, hogy a regionális bíróság által hozott határozatot megtámadhassa, még akkor sem, ha valamely ügyben e határozat az első olyan határozat, amely megállapítja, hogy a vagyontárgyat jogellenesen szerezték, és hogy az elkobozható, és az elsőfokú bíróság az adott ügyben a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos eljárás megszüntetéséről határozott.

- 39 A kérdést előterjesztő bíróság arra a kérdésre is választ kér a Bíróságtól, hogy a vitatott rendelkezés joghatásai meddig maradnak fenn.
- 40 A Satversmes tiesas likums (az alkotmánybíróságról szóló törvény) 32. cikkének (1) bekezdése értelmében a kérdést előterjesztő bíróság ítélete a kihirdetésének időpontjától jogerős és végrehajtható. Ugyanakkor az alkotmánybíróságról szóló törvény 31. cikkének (11) bekezdése értelmében a kérdést előterjesztő bíróság ítéletében megjelölheti azt az időpontot, amikor a vitatott rendelkezés hatályát veszti. Annak meghatározása érdekében, hogy a vitatott rendelkezés pontosan mikor veszti hatályát, a nemzeti bíróság megvizsgálja, hogy fennállnak-e olyan okok, amelyek miatt a vitatott rendelkezést visszaható hatállyal kell hatályon kívül helyezni. Másrészt, ha a kérdést előterjesztő bíróság arra a következtetésre jut, hogy a jogalkotónak időre van szüksége az új szabályozás elfogadására, rendelkezhet úgy, hogy a vitatott rendelkezés egy jövőbeli időponttól veszti hatályát. Azon időpont meghatározása során, amikor a vitatott rendelkezés hatályát veszti, mérlegelni kell egyrészt a jogbiztonság elvét, másrészt pedig bizonyos személyek alapvető jogait.
- 41 Amint azt a Bíróság már kimondta, a Bíróság csak kivételesen, az uniós jogrendhez szorosan hozzátartozó jogbiztonság általános elvének alkalmazása útján korlátozhatja bármely érdekelt azon lehetőségét, hogy a jóhiszeműen létrejött jogviszonyok vitatása céljából a Bíróság által értelmezett rendelkezésre hivatkozzon. Ilyen korlátozás kizárólag a kért értelmezésről szóló ítéletben fogadható el.
- 42 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a jelen ügyben figyelembe kell venni, hogy a jogellenesen szerzett vagyontárgyak elkobzására nyomós közérdek védelme érdekében kerül sor, és az a jogállamiság elvének védelmére irányul.
- 43 2005. október 1-je óta hatályos az a rendelkezés, amely lehetővé teszi az eljárásért felelős hatóság számára, hogy a büntetőeljárás irataiból elkülönítse a jogellenesen szerzett vagyontárgyakra vonatkozó anyagokat, és a büntetőeljárás nyomozati szakaszában felmerülő vagyoni kérdések időben történő rendezése, valamint az eljárás gazdaságossága érdekében az említett vagyontárgyakra vonatkozó eljárást indítson. A vitatott rendelkezés pedig 2009. július 1-jétől hatályos. A kérdést előterjesztő bíróság által az alapügyben hozott jogerős határozat tehát számos jogviszonyt érint. Ha a jogellenesen szerzett vagyontárgyakat elkobozzák, a vonatkozó pénzeszközöket az állami költségvetésbe utalják. A vitatott rendelkezés tehát szorosan kapcsolódik az állami költségvetéshez, és utólagos semmissé nyilvánítása káros hatásokkal járna az állami költségvetés stabilitására nézve, és sértheti a jogbiztonságot.
- 44 A jogi stabilitás a jogbiztonság elvének alapvető alkotóeleme, amely többek között nemcsak szabályozott bírósági eljárást, hanem annak jogilag tartós lezárását is megköveteli. A vitatott rendelkezést jogszerűnek ítélik, és az állami hatóságok e rendelkezést alkalmazzák a jogellenesen szerzett vagyontárgyakkal kapcsolatos valamennyi eljárásban.

- 45 A fentiekre tekintettel meg kell határozni, hogy abban az esetben, ha megállapítást nyer, hogy a vitatott rendelkezés nem felel meg az alkotmány 92. cikkének első mondatában, a Chartában, a 2014/42 irányelvben és a 2005/212 kerethatározatban foglalt követelményeknek, a jogbiztonság és az uniós jog elsőbbségének elvét úgy kell-e értelmezni, hogy az ügy körülményei olyan megfontolásokra adnak okot, amelyek szerint a vitatott rendelkezés alkalmazható és joghatásai ideiglenesen fenntarthatók a kérdést előterjesztő bíróság határozatában megállapított időpontig, amely időpontban a vitatott rendelkezés hatályát veszti.

MUNKADOKUMENTUM